

UNIVERZITET UMETNOSTI U BEOGRADU

Interdisciplinarne postdiplomske studije

Višemedijska umetnost

IZVEŠTAJ KOMISIJE ZA OCENU I ODBRANU

DOKTORSKOG UMETNIČKOG PROJEKTA

Veće interdisciplinarnih doktorskih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu formiralo je komisiju za ocenu i odbranu doktorskog umeničkog projekta, kandidatkinje Maše Nešković, studentkinje na studijskom programu za višemedijsku umetnost, pod naslovom:

ASIMETRIJA / TRI TERITORIJE LETA

dugometražni igrani film

Na osnovu uvida u podneti materijal, komisija u sastavu:

1. dr Dragan Veselinović, redovni profesor FDU u Beogradu (mentor rada)
2. dr umetnosti Ivan Pravdić, redovni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu
3. dr Nikola Šuica, redovni profesor FLU u Beogradu
4. dr Aleksandar Davić, redovni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu
5. dr umetnosti Milivoj Pavlović, vanredni profesor FLU u Beogradu

podnosi Veću interdisciplinarnih studija i Senatu Univerziteta umetnosti u Beogradu, sledeći izveštaj:

BIOGRAFIJA KANDIDATKINJE

Maša Nešković rođena je u Beogradu 1984. Diplomirala je filmsku i televizijsku režiju na Fakultetu dramskih umetnosti 2009. godine. Na poslednjoj godini studija dobija plaketu "Radoš Novaković", kao najbolji student režije.

Režirala je po sopstvenim scenarijima i kao koscenarista 11 kratkih igranih filmova i 13 dokumentaraca kratkog i srednjeg metra (koji su prikazivani i nagrađivani na internacionalnim filmskim festivalima).

U svom umetničko-profesionalnom radu režirala je nekolicinu muzičkih spotova, dve humanitarno-zdravstvene kampanje, pilot za igrano-animiranu dečju seriju, 3 sezone televizijskog šou-programa. Aktivno radi kao pomoćnik režije u domaćim i stranim produkcijama.

Bila je učesnik Sarajevo Talent Kampusa 2011.

U okviru EAVE programa razvijala je scenario za dugometražni igrani film "Asimetrija", a sa istim scenarijem učestvovala je na filmskom marketu u Francuskoj, na festivalu u Lezarku.

Angažovana je kao specijalni konsultant za rad sa decom glumcima na filmu "Ničije dete", Vuka Ršumovića, koji je 2014. trostruko nagrađen na festivalu u Veneciji.

2019. završila je svoj prvi dugometražni igrani film "Asimetrija", podržan od strane Filmskog centra Srbije i Ministarstva kulture. Sa ovim filmom, u fazama post-produkcije, učestvovala je u *Work in progress* sekciji francuskog festivala u Lezarku, kao i *This is it* sekciji filmskog festivala u Trstu. „Asimetrija“ očekuje svetsku premijeru u oktobru na Internacionalnom filmskom festivalu u Sao Paulu, u Brazilu, a domaću premijeru na Festivalu autorskog filma, u novembru ove godine.

Bila je član umetničkog odbora i jedan od selektora Martovskog festivala (2015-2018).

Zaposlena je kao docent na predmetu režija, fakulteta FEFA, na odseku kreativne produkcije.

DETALJNA ANALIZA DOKTORSKOG UMETNIČKOG PROJEKTA

Doktorski umetnički projekat pod naslovom „Asimetrija – Tri teritorije leta“, sa podnaslovom: *Kako prošlost, sadašnjost i budućnost simultano egzistiraju u nama*, je

celovečernji igrani film na kome je kandidatkinja bila koscenaristkinja i koji je režirala, kao i prateći teorijski rad, koji prati genezu filma.

Multidisciplinarnost projekta bi se najbolje mogla definisati i sagledati kako kroz sadržaj i formu, tako i kroz eventualnu primenjivost i izvan bioskopske sale. Film bi bio odlična polazna osnova za analizu iz domena psihologije, sociologije ili filozofije, a ne samo umetnički projekat radi umetnosti.

Sa druge strane, multidisciplinarnost se u svojoj formi ogleda i kao skup pratećih dokumenata, koje je kandidatkinja priložila. Maša Nešković je kao koscenaristkinja zadržala u vode literature i slikovitog pripovedanja rečima koje tek treba pretočiti u pokretne slike i zvukove. Scenario za "Asimetriju", pored dramskih, psiholoških, socioloških, pa čak i političkih elemenata, ima i svoje ozbiljne literarne vrednosti.

Sledeći korak - rediteljska inscenacija i vizuelizacija, predstavlja suvereno vladanje filmskim jezikom, građenjem tempa i ritma, likovnošću, kinestetičnošću, poigravanjem žanrom, poigravanjem filmskim prostorom i vremenom, eksperimentisanjem u radu sa glumcima, različitim tretmanom naturščika i profesionalnih glumaca i njihovim stilskim usaglašavanjem i harmonizovanjem.

Treći korak je svakako bio pisani rad koji predstavlja umetničko rediteljsku eksplikaciju i odbranu projekta u kome se kandidatkinja Maša Nešković vratila pisanom sadržaju, ali na jedan novi način. U eksplikaciji ona izlazi iz uloge dramskog i vizuelnog umetnika i pripovedača i oblači ruho analitičara, filmskog istoričara, teoretičara i kritičara. Iznad svega, ona u svojoj obimnoj eksplikaciji postaje još dublji „analitičar ljudske duše“, jer iza njene „anatomije likova“ sada stoji i teorijsko utemeljenje.

U kojoj god da se uloži nađe u svom radu, cilj joj je uvek isti – analiza stvarnosti koja nas okružuje. Kandidatkinja u svojoj analizi konstatuje da *„Delez ne pravi razliku između filozofskih mislilaca, autora koji se bave različitim vrstama umetnosti i naučnika, jer svaka od tih oblasti analizira stvarnost na različite načine. Za Deleza ni jedna od ovih disciplina nije ispred druge dve, one samo na različite načine pristupaju metafizici.“*

Svaki od ovih delova bi mogao da stoji i sam za sebe. Scenario bi sa malim izmenama lako mogao da postane pripovetka ili roman, film stoji čvrsto na svojim nogama i bez analize i eksplikacije, a ona bi opet, mogla da bude sasvim autohtona književna forma koja bi bila

nešto između kritike filma, analize i uporedne istorije nekoliko značajnih filmskih autora, filozofa, arhitekata. Po mišljenju komisije, završni pisani rad bi mogao, kao nezavisna celina, da bude disertacija i na naučnim doktorskim studijama iz oblasti filma i medija. To je vredan tekst za ljubitelje Kješlovskog, Bergmana, Antonionija, Kasavetisa.

Kada govorimo o filmu koji je okosnica dokorskog projekta, kandidatkinja Maša Nešković pleće priču o genezi muško – ženskog odnosa kroz vreme i kroz dva junaka. Ali dva lika tumači šestoro glumaca. Razlog za to nije epoha i puka činjenica da isti glumci ne mogu tumačiti raspon godina od deset do pedeset. Oni imaju različita imena u svakoj epohi i potrebno je vreme da gledalac shvati da se radi o samo jednom paru. Sa druge strane, autorka sve tri „epohe“ stavlja u jednu jedinu. Svi oni žive u isto vreme i na istom mestu, kreirajući samo jednu priču. Poigravanje vremenom se ogleda i u pasažnim scenama u kojima su korišćeni snimci „unazad“, kao što je pad vode preko brane na Đerdapu ili vožnja jednog od likova automobilom kroz noć. Gledaocima je dat znak da nešto „nije u redu sa vremenom“. Vreme postaje neminovnost i nešto što „zarobljava“ karaktere kao i gledaoce u najboljem smislu te reči. Po autorkinim rečima *“dok pratimo ove naizgled nepovezane parove, naslućujemo da se formira nad-priča samo jedne ljubavi. Ta deca bi mogla izrasti u baš te mlade ljude, a oni bi mogli postati baš taj sredovečni par koji se rastaje. Da ne žive u isto vreme i u istom gradu, oni bi jedni drugima bili prošlost, sadašnjost i budućnost.”*

Ta „nad-priča“ je ono što nas drži prikovanim spolja. Kao znatiželjno dete koje rešava rebus ili kao gledalac trilera koji pokušava da odgonetne zagonetku, posmatramo unutrašnje drame junaka sa neizvesnošću i tenzijom. Mi smo ih zavoleli, saosećamo sa njima, svedocimo smo njihove patnje, radosti, strasti i muke i pokušavamo da povežemo konce koje nam autorka pažljivo sortira i nudi. Možda je ista priča mogla da se ispriča i linearno sa likovima koji imaju ista imena, u tri različite epohe. Ovako nas autorka „muči“ sa zagonetkama koje rešavamo dok neprimetno otkrivamo duše junaka. Dva lika ili šest? Jedno vreme ili tri? Lični problem ili društveni? Ljubav ili dečija igra? Ljubav ili strast? Ljubav ili navika svedena na formu bez sadržaja? Praznina ili ispunjenje? Bekstvo ili odlazak? Bekstvo ili povratak? Bekstvo od društva ili od sebe? Lična frustracija ili društveni okvir? Raspali zavičaj ili skladna tuđina? Duboko politički ili apolitičan? Ova i mnoga druga pitanja se vrzmaju gledaocima po glavi ne sluteći da nas autorka vešto uvlači u priču zahtevajući i naše učešće. Odgovori su šturi i implicitni. Ne možemo sedeti udobno u stolici i jesti kokice gledajući „Asimetriju“. Autorka zahteva naše aktivno posmatranje, postavljanje pitanja i davanje

odgovora koje ona ponekada ponudi, nekada nagovesti, a nekada nam ostavi široko polje u kome ćemo se poistovetiti sa likovima i dati odgovore „svako iz svoje glave“.

Veština vizuelnog pripovedanja Maše Nešković je značajna. U svom pisanom radu ona spominje i uticaj francuskog novog talasa. Komisija bi uporedila njen projekat sa francuskom kuhinjom. Ima tu svega, i slatkog i slanog, kiselog i gorkog, voća, povrća i krvavog mesa, ali je sve u savršenom skladu. Ona sa razlogom pravi razlike u kadriranju između tri priče, zadržavajući apsolutno stilsko jedinstvo. Pristup glumcima se razlikuje, ali se opet sve uklapa. Spoj kontrolisane improvizacije dece – naturščika i strogo kontrolisanog profesionalnog izraza je neprimetan. Takođe postoji odnos realnog i nadrealnog koji gledaoci nikada ne dovode u pitanje. Jedan od lajtmotiva je Mesec na noćnom nebu. Ima ih tri na početku, što nam uspostavlja trojstvo priče i suptilno nagoveštava da su sudbine mnogo više povezane nego što nam se to čini na prvi pogled. Na kraju junakinja otpliva u noć ka pučini. Možda u oslobođenje, možda u smrt, možda nazad u detinjstvo da potraži svoju ljubav dok je bila prva i nevina. Možda sanja, a možda i mašta. Iznad nje su opet tri Meseca, ali ovog puta puna. Priča je zaokružena. Gledaoci se tada prisete prvog prizora tri Meseca. Tada su bili različiti: mlad Mesec, polu – Mesec i pun Mesec. Tri vremena u jednom vremenu, tri mene u istom trenutku. To je trenutak kada gledaoci požele da ponovo pogledaju film i iznova otkriju sve „tajne začine“, sve „skrivenne sobe“ i sve delove nikada završene priče. „Asimetrija“ je film koji se gleda više puta i uvek ostaje interesantan jer isplivavaju novi motivi i detalji koji pletu priču. Kada bi glavna junakinja mogla da otpliva u prošlost da li bi opet izabrala isti put ili bi probala drugačije? Da li smo u prilici da menjamo bilo šta? U svojoj eksplikaciji kandidatkinja Maša Nešković podvlači želju da istraži *“neizbežnost ponavljanja grešaka iz generacije u generaciju. Može nam se učiniti da je sve unapred određeno, da snaga slobodne volje ne postoji i da se individualno i kolektivno nesvesno toliko prožimaju da se matrica istorije koja se ponavlja ne može razbiti. Da li je to istina?”*

Lajtmotiv tri Meseca na noćnom nebu nije jedini. Ponavljaju se motivi pljuvanja dece i mokrenja psa u stanu. Ko nije gledao film, a čita ove redove može pomisliti da se radi o nečemu banalnom ili čak neukusnom, međutim Maša Nešković vrlo suptilno, sa rafiniranim ukusom i pravom merom kreira ove prizore tako da kupanje umokrenog dede, mokrenje psa u stanu i dečja pljuvačka prestaju da budu gadost i postaju poezija. Možda je odgovor za odmereno prikazivanje ovakvih prizora iskrenost autorke koju ona pokazuje i za svoje junake i svojim gledaocima. Za to je preduslov autorska iskrenost prema samoj sebi. Ko je iskren, veruje mu se. To je sigurno slučaj sa filmom „Asimetrija“. Kako god da se rediteljka igra sa

vremenom, prostorom, epohama ili identitetom junaka gledaoci slepo veruju, jer iz priče postoji ne samo autorska, već i ljudska iskrenost, koju Maša Nešković sasvim sigurno poseduje. Druga rediteljčina osobina koja izvire iz svakog kadra je hrabrost da ogoli svoje likove „do kosti“ i da istraži najtananija i najskrivenija mesta u psihi naših junaka. Kada se tako postave stvari onda se više ne postavljaju pitanja šta je realno a šta ne. Otkud tri Meseca ili kuda pliva naša junakinja? Odgovor nije u realnosti i logici već dušama likova, a one nisu sastavljene samo od svesnog, već naprotiv. Svesno je samo spoljni pojavni oblik kompleksa nesvesnog sa svim svojim elementima. Autorka se ne plaši da zaviri tamo duboko.

Svoje priče rediteljka upliće postepeno i gledalac nije svestan kada tri priče postanu samo jedna. Važno sredstvo za ovakav postupak je zvuk, što uključuje i dijalog junaka.

Diskontinuitet „epoha“ se negira kontinuitetom dijaloga. Dečak i devojčica pričaju. Slika ih napušta i otkriva drugi vremensko - prostorni tok u kome su mladić i devojka, ali ih zvuk spaja. Preko kadrova zaljubljenog para se nastavlja dijalog dečaka i devojčice. Time nam se nagoveštava da će detinja romantična ljubav jednog dana postati strasna veza. Razdvajanje slike i zvuka se manifestuje i na druge načine postavljanjem radnje u off prostor. Vidimo samo ono što je u izrezu kadra, ali čujemo sve, a zatim moramo da zamislimo ono što ne vidimo. Već u prvom kadru nam rediteljka ovakvim postupkom nagoveštava da nije dovoljno da pasivno gledamo već moramo i da slušamo, mislimo, a i domaštamo ono što autorka vešto krije. Maša Nešković otvara film u dugom statičnom kadru i prikazuje rastanak najstarijeg para. Kada muž ode, kamera ostaje na ženi i nemo prati njenu reakciju na odlazeće korake čoveka sa kojim je delila život. Zatim čučne u svom bolu, ali je kamera ne prati već ostaje na prizoru praznog prostora. Zatim se vrati u kadar. Lik je dobio privatnost za svoju bol, ali ona ipak izvire iza ivica kadra i dolazi do nas. Kadar jeste statičan ali je snimljen „iz ruke“.

Statično, ali nemirno. Emotivno, a skriveno. Burno, a uzdržano. Jednostavno, a komplikovano. Već posle prvog kadra nam autorka poručuje: „Vežite se, polećemo...“. U Kanadu, nazad u Beograd, polećemo kroz vreme i slećemo u ljudske duše.

OCENA OSTVARENIH REZULTATA

Kandidatkinja Maša Nešković je postigla očekivane rezultate svog umetničkog istraživanja i u mnogome ih prevazišla. Krajnji rezultat je celovečernji igrani film „Asimetrija“, kao i teorijski pisani rad koji se duboko prožima sa filmom, ali može da opstane i samostalno, kako je već opisano ranije.

Predmet istraživanja bi mogli da opišemo u užem i širem smislu. U užem bi to bilo bavljenje filmskim prostorom, vremenom, narativnim tokovima, preplitanjem ljudskih sudbina, društvenim trenutkom, životnim fazama, detinjstvom, ljubavlju, strascu, prolaznošću, smrću, nadom i neizbežnošću. U širem smislu bi sve sveli na istraživanje ljudske duše u koju je Maša Nešković anatomski i filigranski prodrila.

Maša Nešković piše o pogledima Džona Kasavetisa na umetnost i piše: *“Još jedan bitan aspekt njegovog rada je tvrdnja da je naša lična percepcija sebe samih, često potpuno suprotna od toga kako nas drugi vide. Kada je naizgled slučajno počeo da se bavi glumom, shvatio je da je gluma proces istraživanja sebe samog. Osluškivati sebe i naći snagu potrebnu da se izađe na kraj sa sopstvenom ličnošću.”* Ništa manje i ništa više, to je predmet istraživanja i projekta Maše Nešković. Istražujući likove - istražuje samu sebe. Zar postoji umetnik koji to ne čini i koji je pobjegao od sebe? Maša Nešković to radi na dubok i inspirativan način.

Pitanja koja kandidatkinja postavlja svojim filmom, a takođe i svojim pisanim radom se ne tiču samo njena dva lika i našeg podneblja, već svih nas i svuda.

KRITIČKI OSVRT REFERENATA

Projekat „Asimetrija / Tri teritorije leta“, koji se sastoji iz tri dela: scenarija, filma i pisanog rada je duboko promišljanje o ljubavi, bekstvu ili nemogućnosti bekstva, sudbini i neminovnosti, ljubavi i praznini, sastanku i rastanku bez pravog rastanka. Iako se autorka bavi dramskom strukturom i filmskim jezikom, njen projekat (a naročito pisani rad) prevazilazi nivo filmskog. Obzirom na autoritete i uzore koje pominje, to ne začuđuje. Bergman, Antonioni, Kješlovski i francuski novi talas odišu dubinom i govore o istančanom ukusu kandidatkinje. Ali, ono što je najlepše je originalnost njenog filmskog izraza i načina pripovedanja, koji je potpuno autohton i ne imitira nikog. Autorka je apsorbovala velikane filmske umetnosti i uz svoju erudiciju, dobar ukus, iskrenost i hrabrost, stvorila svoj filmski svet koji pripada samo njoj, ali u koji nas pušta i deli ga sa nama.

ZAKLJUČAK KOMISIJE

Komisija zaključuje da je kandidatkinja Maša Nešković u praktičnom delu doktorskog umetničkog projekta postigla zavidan umetnički kvalitet definisan, uobličen i obogaćen vrednim teorijskim radom.

Na osnovu ukupne ocene doktorskog umetničkog projekta „Asimetrija / Tri teritorije leta“, kandidatkinje Maše Nešković, komisija za ocenu i odbranu doktorskog umetničkog projekta, sa iskrenim zadovoljstvom predlaže Veću interdisciplinarnih studija i Senatu Univerziteta umetnosti u Beogradu da prihvate (pozitivan) izveštaj komisije.

Beograd, 27. septembar 2019. godine

dr Dragan Veselinović, redovni profesor FDU u Beogradu (mentor rada)

dr umetnosti Ivan Pravdić, redovni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu

dr Nikola Šuica, redovni profesor FLU u Beogradu

dr Aleksandar Davić, redovni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu

dr umetnosti Milivoj Pavlović, vanredni profesor FLU u Beogradu